

Warszawa, 6 kwietnia 2020r.

466/2020/PSP/JJ

**Szanowna Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej**
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00 - 513 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka pragniemy zwrócić się do Pani Minister w związku z niepokojącą sytuacją panującą w domach pomocy społecznej w wyniku COVID-19. Media raportują o kolejnych przypadkach domów, które są obejmowane kwarantanną, a pozostali wewnątrz personel ma poważne trudności w zapewnieniu należytej opieki osobom przebywającym w domach. Naszym zdaniem w takich sytuacjach może dochodzić do zagrożenia dla zdrowia i życia osób przebywających w tych placówkach.

Z informacji medialnych wynika, że stwierdzono zarażenia koronawirusem w domach pomocy społecznej m.in. w: Niedabyłu, Tomczycach, Skarżysku-Kamiennej, Koszęcinie, Jakubowicach, Bytomiu, Podobowicach, Tolkmicku¹, Drzewicy², Bochni³, Gorzycach⁴. Szczególnie trudna sytuacja panuje w placówkach, które zostały objęte kwarantanną. Media wskazują na przypadki, w których wówczas w domach pomocy pozostaje kilka osób z personelu, które nawet przy wyczerpanej pracy nie są w stanie zapewnić właściwej opieki i pielęgnacji. Przykładowo Dyrektor Domu Pomocy Społecznej w Tomczycach wskazał, że w tym ośrodku przybywa ponad setka osób starszych i schorowanych, a dwie pielęgniarki i reszta opiekunów, którzy zostali na miejscu, są zakażeni koronawirusem, przez co brakuje personelu, który mógłby zająć

¹ <https://oko.press/nie-ma-kto-dac-jesc-przewinac-pieluch-nie-wytrzymamy-dluzej-koronawirus-zaatakowal-juz-8-dps-ow/> (dostęp: 06.04.2020 r.).

² <https://dzienniklodzki.pl/koronawirus-lodzkie-ponad-60-osob-zakazonych-w-domu-pomocy-spolecznej-zmarly-dwie-osoby-z-koronawirusem-kolejni-zakazeni-5042020/ar/c1-14893289> (dostęp: 06.04.2020 r.).

³ <https://www.se.pl/tarnow/koronawirus-potwierdzony-w-bochenskim-dps-ie-personel-i-pensjonariusze-trafia-na-kwarantanne-aa-Xzn2-Mda7-nvAX.html> (dostęp: 06.04.2020 r.).

⁴ <https://www.nowiny.pl/163156-potwierdzono-zakazenie-koronawirusem-w-gorzycim-dps-ie.html> (dostęp: 06.04.2020 r.).

się tymi osobami, które zakażone nie są⁵. O podobnie trudnej sytuacji i potrzebie skierowania dodatkowego personelu mówili przedstawiciele domów w Skarżysku-Kamiennej czy Niedabyłu⁶. Niejednokrotnie dyrekcja domów pomocy społecznej zwracała się z apelami do ochotników i wolontariuszy, którzy zechcieliby wspomóc te placówki w zapewnieniu podstawowego poziomu świadczeń. Z informacji prasowych wynika, że ostatecznie doszło do ewakuacji osób przebywających w DPS w Koszęcinie do szpitali, a dwie pracownice placówki, które jako jedyne początkowo zostały wewnątrz objętego kwarantanną domu, wymagały hospitalizacji z powodu skrajnego wyczerpania⁷. Obawiamy się, że podobny scenariusz może wydarzyć się także w innych domach pomocy społecznej w razie wystąpienia zakażenia koronawirusem. Jednocześnie brak zagwarantowania odpowiedniej opieki i wsparcia dla osób przebywających w tych placówkach może stanowić zagrożenie dla ich zdrowia i życia.

W Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych⁸, której Polska jest także stroną, państwa zobowiązały się do podejmowania niezbędnych środków w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami w sytuacjach zagrożenia, w tym m.in. w przypadku klęsk żywiołowych (art. 11 Konwencji). Z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, zapadłego na tle art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁹ chroniącego prawo do życia, wynika szczególny obowiązek podejmowania konkretnych działań nakierowanych na skuteczną ochroną osób tzw. wrażliwych (w tym np. osób z niepełnosprawnościami, osoby starsze) przebywających w szpitalach czy domach opieki przed niewłaściwym traktowaniem, o którym władze wiedziały lub powinny wiedzieć. Państwa decydując się na umieszczanie i pobyt osób z niepełnosprawnościami w zakładach/jednostkach zamkniętych muszą podjąć szczególny wysiłek w zapewnieniu warunków, które będą odpowiadały potrzebom wynikającym z niepełnosprawności tych osób. Jednocześnie Trybunał uznał, że umieszczanie osób w placówkach, w których panuje trudna sytuacja, np. ze względu na braki personelu stanowi przykład nieuzasadnionego narażania życia tych osób¹⁰.

Ponadto Wysoki Komisarz Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych wezwał w obliczu szerzącej się epidemii COVID-19 rządy państw do podjęcia pilnych działań na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa osób przebywających w zamkniętych instytucjach. Wysoki Komisarz zaapelował, aby władze nie zapomniały m.in. o osobach przebywających z zamkniętych szpitalach psychiatrycznych i domach opieki, ponieważ konsekwencje zaniedbań w tych obszarach mogą być potencjalnie

⁵ <https://oko.press/nie-ma-kto-dac-jesc-przewinac-pieluch-nie-wytrzymamy-dluzej-koronawirus-zaatakowal-juz-8-dps-ow/> (dostęp: 06.04.2020 r.).

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.).

⁹ Konwencja sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.).

¹⁰ Wyr. ETPC z dnia 17 lipca 2014 r., Ośrodek Działań Prawnych w Imieniu Valentina Câmpeanu przeciwko Rumunii, skarga nr 47848/08.

katastrofalne¹¹. W podobnym tonie wypowiedziała się Komisarz Praw Człowieka Rady Europy wskazując, że rozprzestrzeniająca się pandemia wysunęła na pierwszy front dodatkowe zagrożenie dla zdrowia osób z niepełnosprawnościami przebywających w zamkniętych instytucjach. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy podkreśliła także, że osoby z niepełnosprawnościami nie tylko są narażone w większym stopniu na ryzyko wystąpienia poważnych komplikacji zdrowotnych w związku z COVID-19, ale także mają szczególne potrzeby w zakresie wsparcia w tym trudnym okresie. Zdaniem Komisarz państwa powinny uwzględniać te potrzeby od samego początku planując kroki i reagując na pandemię¹². Na problem zwróciła uwagę także Niezależna Ekspertka ONZ ds. korzystania z praw człowieka przez osoby starsze wskazując, że osoby starsze są nie tylko nieproporcjonalnie narażone na śmierć, ale dodatkowo są zagrożone przez COVID-19 z powodu ich potrzeb w zakresie opieki lub przebywania w środowiskach wysokiego ryzyka, takich jak instytucjonalne formy opieki. Niezależna Ekspertka zaapelowała o pilną potrzebę holistycznego podejścia do kwestii praw człowieka osób starszych, które zapewni im równą realizację ich praw, w tym prawa do opieki zdrowotnej¹³. Również Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) wskazał na potrzebę stosowania szczególnych środków w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, w tym w szpitalach psychiatrycznych i domach pomocy społecznej. Jedną z rekomendowanych zasad jest zapewnienie odpowiedniej obsady kadrowej w tego typu instytucjach. Ponadto członkowie personelu powinni otrzymać wszelkie wsparcie fachowe, środki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa, jak również przejść szkolenia niezbędne do dalszego wykonywania powierzonych im zadań¹⁴.

Dostrzegamy podejmowanie takich działań, jak np. przygotowanie Instrukcji dotyczącej wsparcia osób przebywających w domach pomocy społecznej w związku z

¹¹ UN High Commissioner for Human Rights, Urgent action needed to prevent COVID-19 “rampaging through places of detention”, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25745&LangID=E&fbclid=IwAR0ZJbowIToZL2EPkO0XAU-KuHO6L87zrDAv8AU8c2OkOP7hAJLDa2oYca8> (06.04.2020 r.).

¹² Stanowisko Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, Persons with disabilities must not be left behind in the response to the COVID-19 pandemic, https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/persons-with-disabilities-must-not-be-left-behind-in-the-response-to-the-covid-19-pandemic?fbclid=IwAR17Io0R_faG1r5NnMaMa0JbnvN0-woXBUDIZq2HAOPARpRZI_d4L1MRSU (06.04.2020 r.).

¹³ Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons, “Unacceptable” – UN expert urges better protection of older persons facing the highest risk of the COVID-19 pandemic, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25748&LangID=E> (06.04.2020 r.).

¹⁴ Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), Zbiór zasad dotyczących postępowania z osobami pozbawionymi wolności w kontekście pandemii choroby koronawirusowej (COVID-19), 20 marca 2020 r., CPT/Inf (2020)13, wersja polska: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Zbi%C3%B3r%20zasad%20dotycz%C4%85cych%20post%C4%99powania%20z%20osobami%20pozbawionymi%20wolno%C5%9Bci%20w%20kontek%C5%9Bcie%20pandemii%20choroby%20koronawirusowej%20%28COVID-19%29%20CoE-Statement_PL_0.pdf (06.04.2020 r.).

rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2¹⁵. Jednak w naszej ocenie rozwój sytuacji w domach pomocy społecznej wskazuje na potrzebę wypracowania kolejnych rozwiązań. W szczególności wspomniana instrukcja nie przewiduje szczegółowego modelu postępowania na wypadek objęcia kwarantanną całej placówki i wynikających z tego braków kadrowych personelu, co może przekładać się na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców domu. W związku z powyższym zwracamy się do Pani Minister o podjęcie działań, których celem będzie zapewnienie adekwatnego poziomu opieki i bezpieczeństwa dla osób przebywających w domach pomocy społecznej dotkniętych w sposób szczególny epidemią, bądź przez zagwarantowanie wsparcia na miejscu w tych domach, bądź przez objęcie opieką w innych placówkach, w tym placówkach medycznych.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Piotr Kładoczny
Sekretarz Zarządu
/podpis na oryginale/

¹⁵ Dostęp: <https://bip.malopolska.pl/ugczarnydunajec.a.1742705.instrukcja-dotyczaca-wsparcia-osob-przebywajacych-w-domach-pomocy-spoecznej-w-zwiazku-z-rozprzestrz.html> (06.04.2020 r.). HFPC zakłada, że instrukcja ta została opracowana przez/przy udziale Ministerstwa, ponieważ jej treść pojawia się na stronach internetowych wielu jednostek samorządu terytorialnego lub domów pomocy społecznej. Ponadto informacja o przygotowaniu takiej instrukcji znajduje się w piśmie Ministerstwa skierowanym do Wiceprzewodniczącego Polskiej Federacji Związkowej pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej, nr DPS-V.070.117.2020.KK (<http://federacja-socjalnych.pl/images/PDF/DPS2020.pdf>). Jednak brak jest oficjalnej informacji, że autorem tej instrukcji jest Ministerstwo.